

Kommittédirektiv

Ny organisation för
antidopningsverksamheten

Dir.
2009:116

Beslut vid regeringssammanträde den 3 december 2009

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska lämna förslag till utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten och undersöka möjligheterna att bilda en fristående nationell antidopningsorganisation, som staten och idrottens centrala organisation ska ha ett delat ansvar för. Utredaren ska även undersöka möjligheterna att involvera andra intressenter som kan samverka i antidopningsarbetet.

Utredaren ska bland annat

- kartlägga det antidopningsarbete som bedrivs inom idrotten,
- lämna förslag till hur den nationella antidopningsverksamheten ska vara organiserad,
- utreda hur arbetet mot bruk av dopningsmedel utanför idrotten kan tas om hand i en ny organisation, samt
- lämna förslag till lagstiftning för att idrottens och samhällets antidopningsverksamhet ska kunna bedrivas effektivt, med beaktande av integritetsaspekter och internationella åtaganden.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 oktober 2010.

Bakgrund

Riksidrottsförbundets begäran

Riksidrottsförbundets (RF) stämma beslutade i maj 2009 att ge Riksidrottsstyrelsen i uppdrag att verka för att företrädare för staten och idrotten inleder ett arbete för att skapa en fristående nationell antidopningsorganisation, som leds med ett delat ansvar mellan staten och idrottens centrala organisation. I september 2009 kom RF in med en begäran om att staten skulle ta initiativ enligt RF-stämmans beslut.

Handlingsplan mot dopning inom idrotten

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet, i vilken representanter för idrottsrörelsen ingick, har utarbetat förslag till en handlingsplan mot dopning inom idrotten (Ds 2002:4). Ett övergripande mål i handlingsplanen var att all idrottsverksamhet, såväl den verksamhet som organiseras av Riksidrottsförbundet som övrig verksamhet, ska vara dopningsfri. De insatser som arbetsgruppen föreslog för att uppnå det övergripande målet innefattade

- en ökning av antalet dopningskontroller inom RF-idrotten,
- förstärkt utbildning och information,
- ökade insatser för att skapa samverkan, och
- dopningsfritt på gym.

Arbetet mot dopning

Samhällets antidopningsarbete

Regeringens insatser syftar till att aktivt motverka dopning inom idrotten med det övergripande målet om ett samhälle fritt från dopning. Bruket och viss annan angiven hantering är kriminaliserat i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Dopning ingår som en del i den gällande handlingsplanen för narkotikapolitiken 2006–2010. Dopningsfrågor ingår också i den funktion för samordning av alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitik som inrättats i Regerings-

kansliet. Statens folkhälsoinstitut har i sitt uppdrag ett särskilt ansvar för bl.a. kunskapsbildning inom dopningsområdet.

Regeringskansliet och företrädare för idrotten bedriver antidopningsarbetet i nära samråd, bl.a. inom ramen för den särskilt inrättade Arbetsgruppen för frågor rörande dopning inom idrotten m.m. (Ju 2003:E). Bidrag ges över statsbudgeten till antidopningsarbetet inom Riksidrottsförbundet samt även till Dopingjouren, Dopinglaboratoriet och Världsantidopningsbyrån (WADA). Det bedrivs även ett aktivt arbete mot dopning bland kommuner och landsting.

Världsantidopningsbyrån

Den viktigaste plattformen för samordning och harmonisering av antidopningsarbetet inom idrotten är WADA, där representeranter för internationell idrott och världens regeringar sedan bildandet 1999 arbetar tillsammans i kampen mot dopning. Inom ramen för sitt världsantidopningsprogram har WADA antagit en världsantidopningskod som sedan 2004 är det regelverk som stora delar av den organiserade idrotten har att rätta sig efter. Sedan den 1 januari 2009 gäller en förnyad kod.

Idrottens antidopningsarbete

Riksidrottsförbundet (RF) är ansvarigt för antidopningsarbetet inom idrottsområdet i Sverige och alla dess specialidrottsförbund har egna antidopningsprogram. RF har genomfört världsantidopningskoden i sitt regelverk bl.a. genom att anta Idrottens antidopningsreglemente. Antidopningsarbetet bedrivs genom kontrollverksamhet, juridisk verksamhet, information och utbildning, forskning och utveckling, nationell och internationell samverkan samt kvalitetssäkring.

Även utanför RF finns det svenska organisationer som är underkastade världsantidopningsprogrammets regelverk och som bedriver ett antidopningsarbete.

Dopinglaboratoriet

Sverige har genom Dopinglaboratoriet vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge, ett forskningsanknutet och av WADA ackrediterat dopningslaboratorium som utför analyser av svenska och internationella prov. Laboratoriet bistår därutöver RF med specialistkompetens. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom försäljning av analyser och av bidrag som utbetalas från statsbudgeten.

Dopingjouren

Vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge finns Dopingjouren vars arbete syftar till att motverka dopning i samhället och dess följdverkningar. Verksamheten finansieras genom bidrag som utbetalas från statsbudgeten och består främst av kunskapsbildning, utbildning och information, bl.a. genom telefonrådgivning.

Internationella åtaganden

Europarådets Antidopningskonvention från 1989 som ratificerats av 50 stater inklusive Sverige kan beskrivas som det första rättsliga referensdokumentet för det internationella arbetet mot dopning. Konventionen är öppen för alla stater och innehåller riktlinjer för t.ex. lagstiftning, finansiering och utbildning. Sverige har även undertecknat konventionens tilläggsprotokoll som bl.a. lägger fast riktlinjer för utvärdering av konventionens efterlevnad.

En utvärdering åren 2003–2004 utförd av konventionens övervakningsgrupp gav till resultat att Sverige ansågs uppfylla sina åtaganden. Det förhållandet att antidopningsverksamheten i stor utsträckning är delegerad till idrotten beskrevs som särskilt intressant och väl fungerande i Sverige.

Sverige har även ratificerat Unescos internationella konvention mot dopning inom idrotten från 2005 som syftar till att främja förebyggande insatser och bekämpning av dopning inom idrotten. En av konventionens viktigare beståndsdelar är att

konventionsstaterna i sitt nationella antidopningsarbete åtar sig att följa världsantidopningskodens principer.

Integritetsfrågor och personuppgiftsskydd

Ett effektivt arbete mot dopning inom idrotten inbegriper ett flertal moment som kan innebära risk för att den enskildes personliga integritet kränks. En särskild integritetsskyddsfråga gäller behandling av personuppgifter vilket regleras bl.a. i personuppgiftslagen (1998:204), som grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet).

Världsantidopningsbyrån (WADA) har i enlighet med världsantidopningskoden utfärdat en *Internationell standard för skydd av privatlivet och personuppgifter* (ISPP) avseende behandling av de personuppgifter som behövs för genomförandet av skyldigheterna enligt koden. ISPP trädde i kraft den 1 januari 2009. För att säkerställa ISPP:s förenlighet med dataskyddsdirektivet har EU-kommissionens oberoende rådgivande instans för uppgiftsskydd och skydd av privatlivet, *Artikel 29-arbetsgruppen för uppgiftsskydd*, yttrat sig. Arbetsgruppen ger i sitt yttrande uttryck för att det finns frågor vid genomförandet av ISPP som är problematiska när det gäller kraven på skydd av privatlivet och personuppgifter. Arbetsgruppen begränsar inte heller sina synpunkter till endast ISPP utan granskar hela världsantidopningsprogrammet. De problemområden som arbetsgruppen identifierar innefattar

- vistelserapportering,
- grunderna för behandling av personuppgifter,
- överföring av uppgifter till WADA:s databas i Kanada och till länder utanför EU,
- lagringstider av prover, och
- sanktioner.

Dopning utanför idrotten

Olika studier visar på ett omfattande bruk av dopningspreparat, främst anabola androgena steroider (AAS), utanför idrottsområdet. Det är även vanligt att AAS används i ett blandmissbruk av olika droger som alkohol och narkotika.

En särskild miljö där ett ökat bruk av AAS påvisats är styrketräningssmiljöer, så kallade gym. Ägaren till ett gym kan inte tvinga en person att lämna ett dopningsprov utan är i stället hänvisad till att kontakta polismyndigheten som kan ta dopningsprov om det bedöms finnas skälig misstanke om ett sådant brott. Det finns däremot inget som hindrar ett avtal med den enskilde om att denne på uppmaning måste lämna ett dopningsprov för att ha rätt att vistas i gymmets lokaler.

Uppdraget att föreslå utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten

Utgångspunkter

En generell utgångspunkt för utredningsarbetet ska vara att idrotten är en fri och självständig folkrörelse. Ett effektivt arbete mot dopning förutsätter dock samverkan mellan idrotten och det allmänna. En annan utgångspunkt är att idrotten ska ges bästa möjliga förutsättningar att förhindra fusk eller annat som skadar de idrottsliga kärnvärdena.

Utredaren ska särskilt analysera idrottens och samhällets behov av antidopningsverksamhet för elitidrott respektive motionsidrott och i sina förslag beakta skillnaderna mellan dessa kategorier.

En utgångspunkt för arbetet ska vara att idrottens organisationer och den nationella antidopningsorganisationen ska bedriva ett aktivt antidopningsarbete och uppfylla de krav som världsantidopningsprogrammet ställer.

Utredaren ska i sina överväganden beakta de svenska åtaganden som följer främst av Europarådskonventionen och Unescokonventionen. Därutöver ska även andra konventioner och EU-rätten granskas i de delar som kan vara tillämpliga för

antidopningsverksamhetens bedrivande och organisering. De nationella rapporter och utvärderingsrapporter som upprättats i enlighet med tilläggsprotokollet till Europarådskonventionen ska särskilt granskas. Utredaren ska analysera hur antidopningsverksamheten är organiserad och utformad i de nordiska länderna.

Ytterligare en utgångspunkt för arbetet är att den nationella antidopningsorganisationen ska organiseras med ett delat ansvar mellan staten och idrottens centrala organisation. Staten och idrotten har utifrån sina respektive roller ett kompletterande ansvar för antidopningsverksamheten. Utredaren ska även undersöka möjligheterna att involvera andra intressenter som kan samverka i antidopningsarbetet.

Den nationella antidopningsorganisationen

Utredaren ska kartlägga det antidopningsarbete som i dag bedrivs inom idrottsområdet och redovisa vilka delar av detta arbete som bör ingå i en fristående nationell antidopningsorganisation. Det framtida samarbetet och förhållandet mellan antidopningsorganisationen och idrottsrörelsen ska särskilt beaktas i denna del av uppdraget. Utredaren ska granska och analysera idrottens arbete med kunskapsbildning, utbildning och information kring dopningsfrågor och lämna förslag till om och i så fall hur detta ska tas om hand av en fristående nationell antidopningsorganisation.

Utredaren ska bedöma i vilken mån en ny nationell antidopningsorganisation kan bidra till samhällets insatser mot dopning utanför idrotten. I första hand avses behovet av kunskapsuppbyggnad och informationsspridning. Utredaren ska lämna förslag till hur dessa områden ska hanteras, i eller utanför en fristående nationell antidopningsorganisation.

Utredaren ska med utgångspunkt i gjorda analyser lämna förslag till hur en fristående nationell antidopningsorganisation ska vara organiserad i fråga om ägande, förvaltning, styrning, kontroll och finansiering. Utredaren är fri att pröva och föreslå olika organisationsformer, exempelvis ideell förening, aktiebolag, stiftelse eller myndighet.

Behovet av lagstiftning och annan reglering

Utredaren ska granska och analysera behovet av rättslig reglering av antidopningsverksamheten. Behovet av lagstiftning eller andra insatser som möjliggör dopningskontroller och sanktionsförfarande för personer som tränar eller på annat sätt är verksamma på gym och liknande träningsmiljöer ska särskilt utredas. Om utredaren bedömer att det behövs ska lagförslag lämnas i dessa delar.

I uppdraget ingår även att identifiera behovet av kompletterande reglering inom idrotten till följd av utredningens förslag.

Utredaren ska analysera förutsättningarna för samverkan och informationsutbyte mellan den nationella antidopningsorganisationen, Tullverket och Polisen samt lämna förslag på lagstiftning eller insatser som behövs för ett effektivt och rättssäkert antidopningsarbete.

Integritetsaspekter och behandling av personuppgifter

Utredaren ska granska och rättsligt analysera den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att framgångsrikt bedriva antidopningsverksamhet. Utredaren ska lämna förslag till reglering för att möjliggöra en framtida behandling av personuppgifter i denna verksamhet. Rättssäkerhetsaspekter och enskildas behov av skydd för sin personliga integritet ska särskilt beaktas och vägas mot idrottens och samhällets intressen av en effektiv antidopningsverksamhet.

Övriga frågor

Det ska särskilt övervägas om idrottens antidopningsarbete bör övervakas eller på annat sätt kontrolleras av den nationella antidopningsorganisationen för att säkerställa ett effektivt och väl fungerande arbete.

Utredaren ska granska och analysera Sveriges roll i det internationella antidopningsarbetet och lämna förslag till den framtida ansvarsfördelningen inom Sverige för detta arbete.

Utredaren ska granska och analysera förutsättningarna för och behoven av ett av Världsantidopningsbyrån ackrediterat

dopningslaboratorium i Sverige och lämna förslag inom detta område.

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samråda med organisationer, forskare, kommuner och myndigheter verksamma inom antidopningsområdet, exempelvis Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge, Statens folkhälsoinstitut, Tullverket, Polisen och Sveriges Kommuner och Landsting. Särskilt samråd ska hållas med Riksidrottsförbundet för att säkerställa att ett förslag om bildandet av en fristående nationell antidopningsorganisation sker i samförstånd och att ett eventuellt beslut kan fattas i behörig ordning för alla parter. När det gäller frågor om behandling av personuppgifter ska samråd ske med Datainspektionen.

Utredaren ska beräkna och redovisa de kostnader som de lämnade förslagen leder till samt lämna förslag på finansiering. I det fall finansiering berör statsbudgeten ska finansiering föreslås inom berörda utgiftsområden. Utredaren ska i denna del bedöma idrottens och samhällets intresse och behov av antidopningsverksamhet. Kostnadsredovisningen ska vara nedbruten till de delar som utredaren bedömer ska ingå i en effektiv antidopningsverksamhet, exempelvis internationell samverkan, kunskapsbildning, information, utbildning, kontrollplanering, kontrollverksamhet och sanktionsförfarande.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 oktober 2010. Om utredaren bedömer det lämpligt får delbetänkanden lämnas under arbetets gång.

(Kulturdepartementet)